

תנ"ך

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – ספר בראשית – (40x2) – 80 נקודות
פרק שני – נושאי ההרחבה – (20x1) – 20 נקודות
סה"כ – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד. (2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.

הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב ככתיבה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — בראשית (80 נקודות)

ענה על שתי השאלות 1-2.

בכל שאלה, ענה על סעיף א — חובה (25 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (15 נקודות).

(לכל שאלה — 40 נקודות)

1. קרא בראשית, ד', 2-16.

ב ותסַף לְלֶדֶת
א את־אָחִיו אֶת־הֶבֶל וַיְהִי־הֶבֶל רֵעָה לְצֹאן וְקִין הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה:
ב וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קִין מִפְּרֵי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַ־ה' וְהֶבֶל
ג הֵבִיא גַם־הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמִחֻלְבֵהֶן וַיִּשַׁע ה' אֶל־
ד הֶבֶל וְאֶל־מִנְחָתוֹ: וְאֶל־קִין וְאֶל־מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַד
ה לְקִין מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו: וַיֹּאמֶר ה' אֶל־קִין לְמָה חָרָה לְךָ
ו וּלְמָה נָפְלוּ פָּנֶיךָ: הֲלוֹא אִם־תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵיטִיב
ז לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ וְאֵלֶיךָ תִּשְׁוֹקֶתוּ וְאַתָּה תִּמְשָׁל־בּוֹ:
ח וַיֹּאמֶר קִין אֶל־הֶבֶל אָחִיו וַיְהִי בִּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה וַיִּקָּם קִין
ט אֶל־הֶבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ: וַיֹּאמֶר ה' אֶל־קִין אֵי הֶבֶל
י אָחֶיךָ וַיֹּאמֶר לֹא יָדַעְתִּי הֲשֹׁמֵר אָחִי אֲנִכִּי: וַיֹּאמֶר מֶה
יא עָשִׂיתָ קוֹל דְּבַמִּי אָחֶיךָ צִעֲקִים אֵלַי מִן־הָאֲדָמָה: וְעַתָּה אָרוּר
יב אַתָּה מִן־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת־פִּיהָ לְקַחַת אֶת־דַּמִּי
יג אֹחֶיךָ מִיָּדְךָ: כִּי תַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה לֹא־תִסַּף תֵּת־כֹּחָהּ לְךָ
יד נָע וּנְדָה תִהְיֶה בָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר קִין אֶל־ה' גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא:
טו הִן גִּבְשֶׁת אֶתִּי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפֶּנֶךָ אֶסְתֵּר וְהָיִיתִי
טז נָע וּנְדָה בָאָרֶץ וְהָיָה כָל־מֵצְאֵי יְהַרְגֵנִי: וַיֹּאמֶר לוֹ ה' לִבְנֵי
טז פֶּל־הַרְגֵךְ קִין שְׁבַע־תַּיִם יִקָּם וַיִּשֶׂם ה' לְקִין אוֹת לְבִלְתִּי
טז הַפּוֹת־אֹתוֹ כָל־מֵצְאוֹ: וַיֵּצֵא קִין מִלְּפָנֵי ה' וַיֵּשֶׁב בָּאָרֶץ־
גֹד קַדְמַת־עֲדָן:

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים 13-15 שלפניך.

- (1) על פי פסוקים אלה, הסבר ממה קין חושש, וציין סיבה אחת לחששו. (15 נקודות)
- (2) האם תגובת ה' על טענותיו של קין מצדיקה את חששותיו? הסבר. (10 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה... (פסוק 8).

- הכתוב אינו מספר מה אמר קין להבל, ואם התפתחה שיחה בין האחים, הכתוב אינו מפרט את התוכן שלה.
- (1) מדוע הכתוב אינו מפרט את תוכן השיחה? ציין סיבה אפשרית אחת לכך. (8 נקודות)
- (2) בנוסח תרגום השבעים לפסוק זה יש תוספת על נוסח המסורה. קרא את נוסח תרגום השבעים שלפניך. ויאמר קין אל הבל אחיו נלכה לשדה ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו. יש מפרשים הטוענים שקין לא תכנן להרוג את הבל, והוא עשה זאת רק בעקבות ריב שהתפתח בין האחים בשדה. האם גרסת תרגום השבעים תומכת בפרשנות זו? נמק את דבריך. (7 נקודות)

ג. לדברי מ' בובר (דרכו של מקרא, ירושלים, תשל"ח), ה' לא קיבל את מנחתו של קין מכיוון שניסה ללמד את קין להתמודד עם יצריו האפלים.

- (1) על מה בכתוב אפשר לבסס את דבריו של בובר? הסבר. (8 נקודות)
- (2) כתוב פירוש נוסף שלמדת לסירוב של ה' לקבל את מנחתו של קין. (7 נקודות)

וַיְהִי אֲמַר הַמַּכְסָּה
 אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה: וְאַבְרָהָם הָיָה לְגֹי גָדוֹל
 וְעַצוֹם וְנִבְרָכְוּבוּ כָּל גְּוֵי הָאָרֶץ: כִּי יָדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר
 יַצִּיחַ אֶת־בְּנָיו וְאֶת־בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרַךְ הַיְיָ לַעֲשׂוֹת
 צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא הַיְיָ עַל־אַבְרָהָם אֶת־אֲשֶׁר־
 דִּבֶּר עָלָיו: וַיֹּאמֶר הַיְיָ זַעֲקֵת סָדָם וְעַמְדָּה כִּי־רַבָּה וַחֲטָאתֶם
 כִּי כָבְדָה מְאֹד: אֲרִדְהָנָא וְאַרְאֶהָ הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי
 עֲשׂוּ פְלָה וְאִם־לֹא אֲדַעָה: וַיִּפְּנוּ מִשֶּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סָדָמָה
 וְאַבְרָהָם עֹודָנוּ עִמָּד לִפְנֵי הַיְיָ: וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הָאֵף
 תִּסְפָּה צְדִיק עִם־רָשָׁע: אוֹלֵי יֵשׁ חֲמִשִּׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר
 הָאֵף תִּסְפָּה וְלֹא־תִשָּׂא לְמָקוֹם לְמַעַן חֲמִשִּׁים הַצְּדִיקִים אֲשֶׁר
 בְּקִרְבָּהּ: חָלְלָה לְךָ מַעֲשֵׂת וּבְדַבַּר הַזֶּה לְהַמִּית צְדִיק עִם־
 רָשָׁע וְהָיָה כַּצְּדִיק כְּרָשָׁע חָלְלָה לְךָ הַשִּׁפְט כָּל־הָאָרֶץ לֹא
 יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט: וַיֹּאמֶר הַיְיָ אִם־אֶמְצָא בְּסָדָם חֲמִשִּׁים צְדִיקִים
 בְּתוֹךְ הָעִיר וְנִשְׂאָתִי לְכָל־הַמָּקוֹם בְּעִבּוֹרָם: וַיַּעַן אַבְרָהָם
 וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא הוֹאֲלֹתִי לְדַבַּר אֶל־אֲדָנָי וְאִנְכִי עֹפֵר וְאֶפֶר:
 אוֹלֵי יַחֲסֹדוֹן חֲמִשִּׁים הַצְּדִיקִים חֲמִשָּׁה הַתְּשֻׁחִית בְּחַמְשָׁה אֶת־
 כָּל־הָעִיר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית אִם־אֶמְצָא שָׁם אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה:
 וַיִּסַּף עוֹד לְדַבַּר אֵלָיו וַיֹּאמֶר אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם אַרְבָּעִים וַיֹּאמֶר
 לֹא אַעֲשֶׂה בְּעִבּוֹר הָאַרְבָּעִים: וַיֹּאמֶר אֶל־נָא יַחַד לְאֲדָנָי
 וְאֲדַבְּרָה אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם שְׁלֹשִׁים וַיֹּאמֶר לֹא אַעֲשֶׂה אִם־
 אֶמְצָא שָׁם שְׁלֹשִׁים: וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא הוֹאֲלֹתִי לְדַבַּר אֶל־
 אֲדָנָי אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם עֶשְׂרִים וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית בְּעִבּוֹר
 הָעֶשְׂרִים: וַיֹּאמֶר אֶל־נָא יַחַד לְאֲדָנָי וְאֲדַבְּרָה אֶת־הַפֶּעַם
 אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם עֶשְׂרָה וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית בְּעִבּוֹר הָעֶשְׂרָה:
 וַיֵּלֶךְ הַיְיָ כַּאֲשֶׁר כָּלָה לְדַבַּר אֶל־אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב
 לְמָקוֹמוֹ:

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים 23-33 שלפניך.

בפסוקים אלה אברהם משמיע דברי כניעה לצד דברי מיקוח כדי לשכנע את ה' לשנות את החלטתו.

הדגם שני דברי כניעה ושני דברי מיקוח (סך הכול – ארבע דוגמאות).

(25 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים 17-20 שלפניך.

(1) מה ה' מודיע לאברהם, ומדוע הוא מודיע לו זאת? (8 נקודות)

(2) קרא את דבריו של הרב ש' כהן.

וזהו תפקידו של מנהיג בעם ישראל, לדעת לעמוד גם מול הקב"ה. ולכך מדווח הקב"ה לאברהם את אשר הוא

עושה. הוא מזמין את הוויכוח.

(כהן, ש' [2017]. ישיבת ההסדר קרני שומרון. לעשות צדקה ומשפט. אוחזר ב-7 במאי, 2017 מ'<http://www.karnash.co.il>)

לדברי ש' כהן, מדוע שיתף ה' את אברהם בתכניתו? (7 נקודות)

ג. אברהם מנסה לשכנע את ה' לחוס על סדום ומבסס את דרישתו על שתי שיטות גמול – שיטת הגמול האישי ושיטת

הגמול הקיבוצי.

(1) הדגם את השימוש בכָּל אֶחָד מן השיטות. בסס את דבריך על הכתוב. (8 נקודות)

(2) מה אפשר ללמוד משילוב שתי השיטות על דרכו של אברהם בניהול משא ומתן? (7 נקודות)

פרק שני — נושאי ההרחבה (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 3-4.

חוק

3. קרא ויקרא, י"ט, 33-34.

לג וְכִי־יִגְדֹר אֶתְךָ גֵר
 לד בְּאַדְעֶכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ: כְּאִזְדַּח מִכֶּם יִהְיֶה לְכֶם הַגֵּר וְהַגֵּר
 אתכם ואהבת לו כְּמוֹךָ כִּי־גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי
 ה' אֱלֹהֵיכֶם:

- א. הסבר מי הוא ה"גר" (לעומת ה"אזרח"), ומדוע יש צורך באיסור מיוחד על הונאת הגר. (12 נקודות)
- ב. לדעתך, האם הדרישה וְאַהֲבַתְּ לוֹ כְּמוֹךָ (פסוק 34) היא דרישה סבירה? נמק את דבריך. (8 נקודות)

חכמה

4. קרא קהלת, ג', 9-15.

ט מִהִיתְרוֹן הָעוֹשֶׂה בְּאִשֶׁר הוּא עֹמֵל: רְאִיתִי אֶת־הַעֲנָן אֲשֶׁר
 יא נָתַן אֱלֹהִים לְבִנֵי הָאָדָם לְעִנּוֹת בּוֹ: אֶת־הַכֹּל עֲשֵׂה יִפֶּה
 בעתו גם אֶת־הָעֵלֶם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא־יִמְצֵא
 האדם אֶת־הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר־עֲשָׂה הָאֱלֹהִים מֵרֹאשׁ וְעַד־סוֹף:
 יב יָדַעְתִּי כִּי אֵין טוֹב בָּם כִּי אִם־לְשִׁמּוֹחַ וְלַעֲשׂוֹת טוֹב בַּחַיִּיו:
 יג וְגַם כָּל־הָאָדָם שָׂיֵאכֵל וְשָׂתָה וְרָאָה טוֹב בְּכָל־עֲמָלוֹ מִתַּת
 יד אֱלֹהִים הִיא: יָדַעְתִּי כִּי כָל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים הוּא יִהְיֶה
 לעולם עָלָיו אֵין לְהוֹסִיף וּמִמֶּנּוּ אֵין לְגָרוֹעַ וְהָאֱלֹהִים עֲשֵׂה
 טו שִׂדְאוֹ מִלְּפָנָיו: מִה־שָׁהִיָּה כָּבֵד הוּא וְאֲשֶׁר לִהְיוֹת כָּבֵד הִיָּה
 וְהָאֱלֹהִים יִבְקֹשׁ אֶת־נִרְדָּף:

- א. מהי התפיסה העולה מפסוקים 14-15 בנוגע להשפעה של האדם על התנהלות העולם? (8 נקודות)
- ב. האם לדעתך תפיסה זו היא אופטימית או פסימית? הסבר את דבריך. (12 נקודות)

בהצלחה!